

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

92/2023

Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

Srbija na evropskom putu i stranputicama u 2022. godini
ŠANSE PROPUŠTENE, REZULTATI POLOVIČNI

TEMA BROJA STR. 4–5

INTERVJU STR. 6–8

Anika Ben-David
MEDIJI I CIVILNO DRUŠTVO SU KISEONIK
DEMOKRATIJE

AKTUELNO STR. 14–16

Ulazak Hrvatske u šengenski prostor
DIJAMANT U KRUNI EVROPSKIH
INTEGRACIJA

PREDSTAVLJAMO STR. 17–19

Resurs centar projekat
PODRŠKA ZA AKTIVNE GRAĐANE

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

- 3** | **PREGLED MESECA**
- 4** | **TEMA BROJA**
Srbija na evropskom putu i stranputicama u 2022. godini
ŠANSE PROPUŠTENE, REZULTATI POLOVIČNI
- 6** | **INTERVJU**
Intervju, Anika Ben-David, ambasadorica Kraljevine Švedske u Beogradu
MEDIJI I CIVILNO DRUŠTVO SU KISEONIK DEMOKRATIJE
- 9** | **U FOKUSU**
Saradnja EU i NATO
ZAŠTO KAŽEŠ MIR, A MISLIŠ RAT
- 11** | **KOLUMNA**
Diskriminacija u svetu rada
PRVI KORAK KA CELOVITOM POGLEDU
- 14** | **AKTUELNO**
Ulazak Hrvatske u šengenski prostor
DIJAMANT U KRUNI EVROPSKIH INTEGRACIJA
- 17** | **PREDSTAVLJAMO**
Resurs centar projekat
PODRŠKA ZA AKTIVNE GRAĐANE

PRIJAVITE SE OVDE DA REDOVNO DOBIJATE MESEČNI BILTEN O PROCESU PREGOVORA SRBIJE SA EU

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Bulevar oslobođenja 177, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Jorgačević, Branislav Cvetković, Miljana Jovanović

Autori: Miljana Jovanović, Branislav Cvetković, Andrijana Lazarević, Mina Kuzminac, Bojana Džulović

Lektura i korektura: Marijana Milošević

Dizajn i prelom: Damir Matić

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji” koji Beogradska otvorena škola realizuje uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje Beogradske otvorene škole i donatora.

- 10. januar** | **Povlačenje Nacrta zakona o unutrašnjim poslovima**
Nacrt zakona o unutrašnjim poslovima u roku od samo godinu dana po drugi put je povučen iz procedure. Na taj korak vlast se odlučila posle žestokih reakcija civilnog sektora, građana i opozicije koji su zapretili da će organizovati masovne proteste ukoliko se zakon ne povuče. Oštru reakciju na Nacrt zakona imali su i evroparlamentarci. [Više...](#)
- 11. januar** | **Usvojena treća zajednička deklaracija EU i NATO**
Treća zajednička Deklaracija EU i NATO naglašava važnost zajedničkih vrednosti i posvećenosti miru, slobodi i prosperitetu u rešavanju zajedničkih izazova, od kojih je trenutno najznačajniji rat u Ukrajini i njegove implikacije na globalnu bezbednost i stabilnost. [Više...](#)
- 17. januar** | **Evroparlamentarci krajem januara ponovo u Srbiji**
Krajem januara Vladimir Bilčik i Matjaž Nemeč boraviće u Beogradu čime će započeti nova runda dijaloga vlasti i opozicije. Očekuje se da će poslanici Evropskog parlamenta pored posete Narodnoj skupštini i sastanka sa skupštinskim rukovodstvom, kao i šefovima svih poslaničkih grupa, imati sastanke i s predsednikom Srbije Aleksandrom Vučićem, premijerkom Anom Brnabić i ministarkom za evropske integracije Tanjom Mišćević. [Više...](#)
- 19. januar** | **Evropski parlament traži od Srbije da se usaglasi sa spoljnom politikom Unije**
Poslanici Evropskog parlamenta izrazili su žaljenje zbog i dalje niskog nivoa usklađenosti Srbije sa Zajedničkom spoljnom i bezbednosnom politikom Unije, posebno kada je reč o ratu u Ukrajini. U rezoluciji koja je usvojena stoji da bi otvaranje novih pregovaračkih poglavlja sa Srbijom trebalo biti uslovljeno jačanjem napora u sprovođenju reformi i potpunim usaglašavanjem sa ZSBP. [Više...](#)

Srbija na evropskom putu i stranputicama u 2022. godini

ŠANSE PROPUŠTENE, REZULTATI POLOVIČNI

Nismo otvorili nijedan klaster niti uspeli da pokažemo da smo zaista prihvatili evropske integracije kao jedan od najvažnijih spoljnopolitičkih ciljeva. Vođenje pregovora u praksi svelo se na odlaganja, pomeranja, odustajanja i izbegavanja.

Početak nove godine mnogi iskoriste za teatralnu najavu značajnih, velikih i korenitih promena. Od prvog januara, gotovo se religiozno pozdravljamo s lošim obrascima i postavljamo ciljeve za narednih dvanaest meseci. Nova godina – novi/nova ja – poručuju stereotipni natpisi dok traje praznična euforija. Međutim, koliko će novi/nova ja zaista trajati i uspjeti u sprovođenju svojih odluka? To svakako zavisi od odlučnosti i istrajnosti, a ne od datuma ili položaja planeta. Dobro je iskoristiti impuls za promenu, ali – kako bi očekivanja sadržala mrvu realnosti, te bila ostvariva – nužno je osvrnuti se na to gde smo bili tokom prethodne godine, šta smo radili dobro, a gde smo grešili.

Iz Evropske unije nizale su se pohvale zbog izglasavanja promene ustavnih amandmana januara 2022. U Srbiji, međutim, politički uticaj na proces održavanja i sprovođenja Referenduma izazvao je opravdanu zabrinutost. Srbija je Referendumom ostvarila poen na evropskom terenu, ali davanjem autogola.

Prvojanuarska analogija se lako može primeniti i na države. Pred kraj godine, državni zvaničnici, uz želje i čestitke, iskoriste priliku da nas podsete na sve ostvarene uspehe u prethodnim mesecima. Najčešće kažu kako su uradili mnogo, te da se može puno očekivati i u narednoj godini. A kako je zaista izgledao jedan od najvažnijih spoljnopolitičkih ciljeva Srbije tokom 2022. godine – proces evropskih integracija?

Prvi meseci – od referenduma, preko rata, do izbora

Prva tri meseca 2022. godine obeležili su značajni događaji na nacionalnom i međunarodnom nivou. Rezultati januarskog Referenduma

Izvor: [Euractiv.com](https://www.euractiv.com)

o ustavnim amandmanima podelili su javnost. Iz Evropske unije nizale su se pohvale zbog izglasavanja promene amandmana. U Srbiji, međutim, politički uticaj na proces održavanja i sprovođenja Referenduma izazvao je opravdanu zabrinutost. Srbija je Referendumom ostvarila poen na evropskom terenu, ali davanjem autogola, još jednom dovodeći u pitanje nezavisnost i slobodu delovanja institucija. Tokom ova tri meseca usvojena je pregovaračka pozicija za Poglavlje 28 – Zaštita potrošača i zaštita zdravlja, koja je upućena Evropskoj uniji. Izbijanje rata u Ukrajini za Srbiju je značilo pokretanje niza pitanja na koja do danas nismo odgovorili.

Uvođenje sankcija, pomoć ukrajinskim izbeglicama, zahlađenje odnosa s Moskvom, (ne)vešto pregovaranje sa svim stranama doveli su do toga da Srbija otpočne svoj hod po tankom, evropskom ledu. Dolazak predstavnika/predstavica Evropskog parlamenta u Beograd kako bi posmatrali izbore bio je preko potreban da bi se omogućio minimum poštovanja izbornih uslova. Ali kako to obično biva, ipak smo se vodili devizom – pravila su tu da bi se kršila, pa čak i ona izborna.

April u Beogradu

April jeste najavio sunčane i nasmejane dane, ali sunca nije bilo na polju evropskih integracija. Od aprila do juna nismo

ostvarili nikakav napredak. Nizale su se kritike i upozorenja, a mi smo birali put kojim se lakše ide. Nakon dužeg vremena, u skupštinskim klupama našla se opozicija. Osveženje političke scene i sitni beg od jednoulmlja partije na vlasti izazvao je pozitivnu reakciju u Briselu. U novom Izveštaju Grupe država za borbu protiv korupcije – GRECO ispunjenost preporuka više nije nezadovoljavajuća, što je pohvalno. S druge strane, prema Izveštaju, najvažniji problemi su i dalje na čekanju. U aprilu je stigao još jedan važan izveštaj. Fridom haus ponovo je svrstao

Od aprila do juna nismo ostvarili nikakav napredak. Nizale su se kritike i upozorenja, a mi smo birali put kojim se lakše ide. Nakon dužeg vremena, u skupštinskim klupama našla se opozicija. Osveženje političke scene i sitni beg od jednoulmlja partije na vlasti izazvao je pozitivnu reakciju u Briselu.

Srbiju u zemlje sa hibridnim režimom. Dan slobode medija u Srbiji bio je u znaku još jednog izveštaja – Izveštaj Reportera bez granica, u kojem je naizgled rečeno da se stanje medijskih sloboda u Srbiji popravilo. Međutim, popravila se pozicija na kojoj se Srbija ove godine našla, ali je ukupna ocena čak 10% manja nego prethodne godinu. Dakle, mesta za slavlje nema. Ili bar nije trebalo da ga bude. U maju, Srbija je odlučila da se uskladi sa sankcijama Evropske unije Belorusiji, pokušavajući da se bar malo popravi u očima Brisela.

Integracije na letnjem raspustu

Tokom leta, nastavio se trend neusklađivanja sa sankcijama Evropske unije. Sve zemlje kandidati uskladile su se sa sankcijama koje su uvedene Iranu, osim Srbije. Međutim, to nije obehtrabirilo Evropsku uniju da Srbiji odobri više od 200 miliona evra za sedam projekata. Tople letnje dane dodatno su podgrejale tenzije Beograda i Prištine. O dijalogu je bilo najmanje razgovora, premda je razgovor lidera regiona neometano tekao uz čašu vina na Samitu Otvoreni Balkan, održanom u Beogradu. O Balkanu je bilo reči i na Bledskom strateškom forumu, a zapadnobalkanska šestorka biće pozvana na Makronovu Konferenciju o Evropskoj političkoj zajednici koja se održala u oktobru. Leto je bilo i u znaku održavanja Evroprajda. Iz vrha vlasti dolazile su oprečne informacije o tome da li će se i u kojim okvirima Evroprajd održati. Jedni su glasno bili protiv, dok su drugi menjali mišljenje iz sata u sat. Šetnja je na kraju ipak održana, ali u znatno manjem obimu od predviđenog. Još jednom, po dobrom starom običaju, radili smo polovično i dičili se ostvarenim.

Jesenje i zimske političke igre

U oktobru nas je sačekao novi izveštaj Evropske komisije o svemu što smo radili. Tadašnja ministarka Jadranka Joksimović pripremala je teren za prvo beleženje nazadovanja Srbije. Očekivano, to je bilo u Poglavlju 31, koje se tiče usklađivanja sa spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije. Najniži procenat usklađenosti s rezolucijama Unije zabeležen je u Izveštaju, uz niz zabrinutosti u vezi s političkim uticajima na rad institucija, usporenosti integracijskog procesa i neodgovornog vođenja pregovora. Tokom jeseni, predsednica Evropske komisije posetila je Srbiju pruživši, kako omiljena briselska floskula kaže, nedvosmislenu podršku članstvu Srbije u Uniji i tom prilikom najavila novčanu pomoć od 160 miliona evra. Lep podsticaj za loše đake. Letnje tenzije Beograda i Prištine nisu se ohladile ni tokom jeseni. Preregistracija vozila na Kosovu¹ dovela je do značajnog zatezanja odnosa, čije se posledice i danas osećaju. Još jednom se u praksi pokazala nemogućnost političkih aktera, domaćih i međunarodnih, da pronađu održivo rešenje za ovaj problem. Kao i uvek, posledice su osećali samo oni koji žive na Kosovu. U Briselu i Vašingtonu ništa novo. Lideri

Tokom jeseni, predsednica Evropske komisije posetila je Srbiju pruživši, kako omiljena briselska floskula kaže, nedvosmislenu podršku članstvu Srbije u Uniji i tom prilikom najavila novčanu pomoć od 160 miliona evra. Lep podsticaj za loše đake.

regiona potpisali su u okviru Berlinskog procesa tri sporazuma čiji je cilj unapređenje mobilnosti na Zapadnom Balkanu. Još jedan sastanak i prilika za razgovor bio je Samit EU – Zapadni Balkan, održan u Tirani. Specifičan po tome što je prvi samit ove vrste održan van teritorije Evropske unije, sastanak je barem simbolično pokazao da je region deo Unije.

Godina iza nas nije bila uspešna. Nismo otvorili nijedan klaster niti uspeli da pokažemo da smo zaista prihvatili evropske integracije kao jedan od najvažnijih spoljnopolitičkih ciljeva. Vođenje pregovora u praksi svelo se na odlaganja, pomeranja, odustajanja i izbegavanja. Važno je da realistično sagledamo šta sve nismo uradili kako bismo se odgovorno i realistično odnosili prema postavljanju i sprovođenju ciljeva u narednom periodu. A ako su ciljevi samo puste reči, onda ćemo svu energiju usmeriti na to da za naše neuspehe pronađemo krivce i da kažemo kako smo učinili sve što je bilo do nas. A do nas je (bilo) mnogo.

*Miljana Jovanović,
Beogradska otvorena škola*

¹ Ovaj natpis ne preudicira status Kosova i u skladu je s rezolucijom 1244 i mišljenjem MSP-a o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Intervju, Anika Ben-David, ambasadorica Kraljevine Švedske u Beogradu

MEDIJI I CIVILNO DRUŠTVO SU KISEONIK DEMOKRATIJE

„U decembru, lideri Evropske unije su pozdravili što je nova Vlada Republike Srbije potvrdila članstvo u Evropskoj uniji kao jedan od svojih strateških ciljeva i podsetili da je neophodno to potvrditi i delima. Savet EU očekuje od Srbije nedvosmislenu posvećenost Uniji i zauzimanje za zajedničke principe i vrednosti. Tokom predsedavanja, Švedska će ponoviti šta se od Srbije očekuje u pogledu članstva u Uniji. To pitanje neće nestati.”

Početak ove godine, mesto predsedavajuće članice Savetu Evropske unije preuzela je Švedska. Njeno „ratno predsedavanje” obeležiće, pored globalnih, i suočavanje s regionalnim problemima na Zapadnom Balkanu, podsećanje na osnove i oživljavanje procesa evropskih integracija regiona. Tim povodom, a o srpskom pregovaračkom procesu, podrži Švedske Srbiji, o Evropskoj uniji i medijskim slobodama, razgovarali smo sa ambasadoricom Kraljevine Švedske u Beogradu Anikom Ben-David.

Nije ovo napad samo na Ukrajinu već i rat protiv naših vrednosti, sistema vladavine i normi međunarodne saradnje. Posledice ovog rata oblikovaće budućnost Evrope.

Beogradska otvorena škola: Na mestu ambasadorice Švedske u Srbiji proveli ste nešto više od godinu dana. Kakvi su Vaši utisci o Beogradu? Možete li da uporedite iskustvo rada u Srbiji s prethodnim angažovanjima u diplomatskim misijama?

Anika Ben-David: Beograd je divan grad za život. Smešten je u srcu Evrope i nudi toliko toga za otkriti. Pravo je mesto za ljubitelje kulture i kafića. Kada ste diplomata, imate tu privilegiju da budete gost po nekoliko godina u različitim zemljama, različitim mestima. I ta vam se mogućnost pruža iznova i iznova. Zahvalna sam na takvoj prilici, kao i moja deca. Svako mesto ima svoj šarm. Ovde se susrećem s toliko plemenitosti i srdačnosti. Ali me duboko rastužuje loš kvalitet vazduha u Beogradu. Patim zbog Beograđana. I zato sam ponosna na činjenicu da je Švedska najveći donator u oblasti zaštite životne sredine i što, u saradnji sa Ministarstvom za zaštitu životne sredine i Univerzitetom u Beogradu, radimo na poboljšanju kvaliteta vazduha.

Izvor: Ambasada Švedske u Beogradu

BOŠ: Početkom 2023. godine Švedska je preuzela predsedavanje Savetu Evropske unije. Šta su ciljevi švedskog predsedavanja?

ABD: Agenda švedskog predsedavanja usmerena je na zeleniju, bezbedniju i slobodniju Evropu. Postavili smo četiri prioriteta:

- Jačanje međunarodne uloge Evropske unije i garantovanje bezbednosti njenim građankama i građanima;
- Ubrzanje energetske tranzicije: inovacije, zeleni poslovi, obnovljiva energija;
- Unapređenje pripremljenosti Evropske unije za poslove budućnosti;
- Očuvanje osnovnih evropskih vrednosti i borba protiv organizovanog kriminala i korupcije.

BOŠ: U kojoj meri rat u Ukrajini utiče na agendu švedskog predsedavanja?

ABD: Ruska agresija na Ukrajinu će odrediti naše predsedavanje.

Potpuna invazija nuklearne sile na neutralnu, demokratsku, pravoslavnu i slovensku bratsku naciju podsetnik je da slobodu i demokratiju ne smemo uzimati zdravo za gotovo. Nije ovo napad samo na Ukrajinu već i rat protiv naših vrednosti, sistema vladavine i normi međunarodne saradnje. Posledice ovog rata oblikovaće budućnost Evrope.

Drago nam je da se većina naših bliskih partnera uskladila sa spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije, što se i očekuje od zemlje kandidata za članstvo. Nastavićemo da pozivamo Srbiju da učini to isto.

Rat zahteva zajednički odgovor. Politička, ekonomska, vojna, humanitarna i pravna podrška Evropske unije Ukrajini činiće centralni deo švedskog predsedavanja. Drago nam je da se većina naših bliskih partnera uskladila sa spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije, što se i očekuje od zemlje kandidata za članstvo. Nastavićemo da pozivamo Srbiju da učini to isto. Ovo je prelomni trenutak za Evropu i svet. To znači da će mogućnosti za napredovanje biti uslovljene usklađivanjem sa spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije i ispunjavanjem osnovnih evropskih kriterijuma.

BOŠ: Kako će švedsko predsedavanje Savetu uticati na rad Ambasade Švedske u Beogradu u ovoj godini?

ABD: Postaraćemo se da ovu priliku iskoristimo da pokažemo dugoročnu i snažnu podršku Švedske Srbiji. Sa više od 300 miliona evra Švedska je podržala proces integracije Srbije u Evropsku uniju i time uticala na unapređenje stanja demokratije, ljudskih prava, rodne ravnopravnosti, vladavine prava, energetske tranzicije i inkluzivnog ekonomskog rasta. Nastavićemo da pozivamo Srbiju da napreduje na svom EU putu. Radujemo se da vidimo konkretne rezultate ustavnih amandmana, medijske strategije i harmonizacije vizne politike. I očekujemo da vidimo preokret kada je reč o nazadovanju usaglašavanja sa spoljnom i bezbednosnom politikom EU.

BOŠ: Poslednji Izveštaj Evropske komisije za Srbiju beleži „nazadovanje” u pregovaračkom Poglavlju 31 – Zajednička bezbednosna i odbrambena politika. Kako Vama izgleda pregovarački proces Srbije? Šta su glavni izazovi?

ABD: Na samitu EU – Zapadni Balkan u Tirani, koji je prvi put održan u državi koja nije članica, poruka Evropske unije glasila je: zdušno podržavamo ulazak zapadnobalkanskih zemalja u evropsku porodicu. Geopolitička realnost osvestila je potrebu za urgentnošću pristupa Uniji. Međutim, osnove se i dalje primenjuju: prelazna merila su i dalje tu. Postoji jasan put i jasna metodologija. Želimo da vidimo ubrzanje procesa zasnovano

na reformama, poštenim i rigoroznim uslovima i principu sopstvenih zasluga.

Poznato je da je proces integracije zahtevan. On zahteva više od zatvaranja poglavlja, više od usklađivanja sa evropskim zakonodavstvom i reformisanja institucija. Promena treba da dotakne DNK, srž države i društva.

Krajnji cilj je uspostavljanje snažne uprave i demokratskih praksi koje će omogućiti odgovarajuća i demokratska izvršenja državnih funkcija poput bezbednosti, pristupa pravdi, zaštite ljudskih prava, dostupnosti javne uprave, ekonomskog učinka i zapošljavanja.

Savet Evropske unije – svih 27 država članica – pozvao je 13. decembra Srbiju da efektivno primeni Akcioni plan Medijske strategije kao prioritet, poštujući slovo i duh ciljeva Medijske strategije. Savet je ponovio da je ozbiljno zabrinut zbog odsustva napretka kada je reč o slobodi izražavanja i nezavisnosti medija.

Reforme u oblasti vladavine prava i posvećenost borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije ključni su za pouzdan put ka Evropskoj uniji. Evropska unija će nastaviti da jača i intenzivira svoje angažovanje na svim nivoima kako bi podržala političku, ekonomsku i socijalnu transformaciju Zapadnog Balkana. Srbija je jedna od najvećih primaoca sredstava Evropske unije sa više od 200 miliona evra pomoći godišnje.

Evropska unija je i najveći donator, investitor i trgovinski partner u regionu. Sa Ekonomsko-investicionim planom od 30 milijardi evra, Unija podržava dugoročni oporavak regiona. Naš paket pomoći koji se odnosi na energetske tranzicije vredni milijardu evra i podržava energetske tranzicije u regionu. Osim toga, sporazumi u vezi s romingom potpisani u Tirani, takođe svedoče o još bližoj saradnji. Sada je vreme da ubrzamo reforme, uskladimo politike i preuzmimo nove mere za geostratešku orijentaciju Srbije i celog regiona.

BOŠ: Uzimajući u obzir istrajno neusaglašavanje Srbije sa spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije, hoće li Švedska nastojati da ohrabri Srbiju da se usaglasi?

ABD: U decembru, lideri Evropske unije pozdravili što je nova Vlada Republike Srbije potvrdila članstvo u Evropskoj uniji kao jedan od svojih strateških ciljeva i podsetili da je neophodno to potvrditi i delima. Savet očekuje od Srbije nedvosmislenu posvećenost Uniji i zauzimanje za zajedničke principe i vrednosti.

Tokom predsedavanja, Švedska će ponoviti šta se od Srbije očekuje u pogledu članstva u Uniji. To pitanje neće nestati.

BOŠ: Deluje da je, za razliku od drugih međunarodnih aktera, Švedska svesnija stanja medijskih sloboda u Srbiji i potrebe da se pruži podrška nezavisnim medijima. Na koji način Švedska to čini?

ABD: Prvi Zakon o slobodi medija donela je Švedska u Finskoj 1766. godine. Ovaj Zakon, koji je deo našeg Ustava, nas je služio i do danas nas dobro služi. Sloboda izražavanja, uključujući pravo na informisanje, suštinsko je ljudsko pravo i pokreće sva druga. Švedska brani i promovira slobodu izražavanja širom sveta.

Kao što je premijer Ulf Kristerson objasnio u Tirani: postoje snažni razlozi zbog kojih zemlje koje su van Evropske unije, a žele da postanu deo nje, treba da imaju velike mogućnosti da to učine. Ali postoje i podjednako snažni razlozi zbog kojih bi oni koji dolaze trebalo da budu sposobni da ispune teške kriterijume za članstvo.

U Srbiji, gde je premalo slobodnih medija, Švedska doprinosi razvoju digitalnih medija, kao i jačanju njihove nezavisnosti i materijalnog položaja u sektorima informisanja i komunikacija. Precizno usmerena podrška omogućava određenom broju nezavisnih medija u Srbiji da razvijaju svoje aktivnosti.

Osim toga, Švedska podržava i rad Ulof Palme međunarodnog centra, Beogradske otvorene škole (BOŠ) i Centra za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA) kako bi obezbedili kontinuiranu edukaciju za novinare. Primera radi, BOŠ je osnažio istraživačke novinare da izveštavaju o organizovanom kriminalu, trošenju javnih sredstava i javnim nabavkama.

Mediji i civilno društvo su kiseonik demokratije. To je naš moto.

BOŠ: U civilnom sektoru u Srbiji, Švedska je prepoznata kao jedan od glavnih aktera koji daje kontinuiranu podršku nevladinom sektoru, utičući na unapređenje vladavine prava, zaštite životne sredine i demokratskog razvoja Srbije. Prema Vašem mišljenju, da li su građanke i građani Srbije svesni švedske podrške?

Izvor: swedish-presidency.consilium.europa.eu

ABD : Uzimajući u obzir medijski pejzaž u Srbiji, nije uvek lako uočiti švedske poruke, pozicije i doprinose. Kako bi ljudi u Srbiji donosili odluke zasnovane na proverenim informacijama, neophodno je nepristrasno informisanje putem medija.

Savet Evropske unije – svih 27 država članica – pozvao je 13. decembra Srbiju da stvarno primeni Akcioni plan Medijske strategije kao prioritet, poštujući slovo i duh ciljeva Medijske strategije. Savet je ponovio da je ozbiljno zabrinut zbog odsustva napretka kada je reč o slobodi izražavanja i nezavisnosti medija, što takođe utiče na mogućnosti birača da, na glasanju, donesu odluke zasnovane na potpunim i tačnim informacijama, te je pozvao Srbiju da se što pre pozabavi ovim pitanjem.

BOŠ: Hvala Vam mnogo na razgovoru. Možemo li zaključiti da će švedsko predsedavanje biti vođeno principom – prvo osnove?

ABD: Apsolutno. Kao što je premijer Ulf Kristerson objasnio u Tirani: postoje snažni razlozi zbog kojih zemlje koje su van Evropske unije, a žele da postanu deo nje, treba da imaju velike mogućnosti da to učine. Ali postoje i podjednako snažni razlozi zbog kojih bi oni koji dolaze trebalo da budu sposobni da ispune teške kriterijume za članstvo. Biće neophodna posvećenost zemalja Zapadnog Balkana da se tako nešto desi. Evropska unija nije samo politička unija. To je zajednica vrednosti, zasnovana na vladavini prava i poštovanju prava i sloboda pojedinca.

*Intervju priredili: Branislav Cvetković i Miljana Jovanović,
Beogradska otvorena škola*

Saradnja EU i NATO

ZAŠTO KAŽEŠ MIR, A MISLIŠ RAT

Partnerstvo dve međunarodne organizacije podignuto je na viši nivo. Ono što je napisano u Deklaraciji preslikalo se na teren samo nekoliko dana nakon potpisivanja. Ujedinjeno Kraljevstvo je izrazilo spremnost da pošalje Ukrajini svoje tenkove nove generacije, izvesne *Challenger 2*, a slično se čulo i iz Finske i Poljske kada su u pitanju tenkovi *Leopard 2*, nemačke proizvodnje.

Bliži se godišnjica rata u Evropi, pogubnog rata kojeg smo svi svesni i čije posledice osećamo, a uprkos tome živimo svoju uobičajenu svakodnevicu. Kada podignemo glavu i vidimo šta se dešava na nacionalnom i/ili međunarodnom nivou, jasno nam je da međunarodni život nije tako običan u poslednjih godinu dana.

O ozbiljnosti situacije govori i potpisivanje Treće deklaracije od četrnaest tačaka o produbljivanju saradnje između Evropske unije i vojne organizacije NATO, potpisane 10. januara 2023. godine u Briselu.¹ Prethodne dve deklaracije potpisane su 2016. u Varšavi i 2018. takođe u Briselu.

Potreba za dodatnim učvršćivanjem veza saradnika, odnosno članica Evropske unije i članica vojnog saveza NATO, govori o povećanje i ubrzanju zajednički pružene podrške Ukrajini. U Deklaraciji, koja je nesumnjivo privukla pažnju međunarodne javnosti, proširenje i produbljivanje strateškog partnerstva između dve organizacije uzima se kao neophodna posledica ozbiljnosti sukoba u Ukrajini, njegovih štetnih efekata i potrebe da se sukob okonča, te uspostavi evropski, odnosno međunarodni mir.

Istaknuta su dva ključna izazova po međunarodni mir i bezbednost. Jedan izazov je ruski napad na Ukrajinu zbog kojeg je važno združeno delovati, jer je prekršena Povelja Ujedinjenih nacija. Taj napad utiče na prehrambenu i energetska krizu, a time su ugroženi milioni ljudi u svetu.

Drugi izazov je rastuća autoritarnost. Deklaracija u posebnoj tački govori da autoritarni akteri svojim političkim, ekonomskim, vojnim i tehnološkim sredstvima ugrožavaju interese

Evropske unije i organizacije NATO. U nastavku se odmah pominje Kina kao izazivač, koji povećava svoj uticaj i političku prisutnost, na šta treba NATO i Evropska unija kao partneri da odgovore.

Tenkovska i druge inicijative

Zbog dva evidentna izazova po evroatlantsku bezbednost Deklaracija poziva sve članice Unije, koje nisu članice saveza NATO i obratno, da učestvuju u pružanju podrške u odbrani vrednosti i najavljuje mobilizaciju svih raspoloživih političkih i ekonomskih instrumenata, kao i vojnih resursa, u korist miliona ljudi čije interese brane.

Ova inicijativa o tenkovima prva je od potpisivanja Deklaracije. Ukoliko zadržimo svoj pogled na međunarodnom nivou sigurno ćemo uočiti još nekoliko njih koje će ići u smeru ekonomije, diplomatije i energetike. Jasno je da su zapadni saveznici želeli da iskoriste trenutak ukrajinske kontraofanzive.

Time je partnerstvo dve međunarodne organizacije podignuto na viši nivo u nadi da će biti spremne za potencijalno evoluiranje pretnje. Potpisnici Deklaracije su predsednik Evropskog saveta Šarl Mišel i predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen, ispred Evropske unije, i Jens Stoltenberg generalni sekretar NATO-a.

Ono što je napisano u Deklaraciji se preslikalo na teren samo nekoliko dana nakon potpisivanja. Ujedinjeno Kraljevstvo je izrazilo spremnost da pošalje Ukrajini svoje tenkove nove

¹ https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2023/1/pdf/230110-eu-nato-joint-declaration.pdf (pristupljeno 15. januara 2023)

Izvor: European Western Balkans

generacije, izvesne *Challenger 2* tenkove, a oni, prema rečima britanskog premijera Rišija Sunaka, mogu odigrati odlučujuću ulogu (*game-changing*). Šta li se dosad čekalo?

Slični izlivi spremnosti čuli su se i iz Finske i Poljske kada su u pitanju tenkovi *Leopard 2*, nemačke proizvodnje. Međutim, proces su kočili konfuzija u nemačkoj Vladi i nesinhronizacija između nemačkog kancelara Olafa Šolca i nekadašnje mini-

Uvek je zanimljivo čitanje i analiziranje Deklaracije koje pozivaju na deeskalaciju sukoba, mir i očuvanje univerzalnih vrednosti, a koje kao sredstvo za očuvanje ili uspostavljanje mira koriste termine poput mobilizacije svih raspoloživih instrumenata.

starke odbrane Kristine Lambrecht. Prekomponovanje Vlade u Nemačkoj i imenovanje novog ministra odbrane bili su neophodan uslov za izdavanje odobrenja za slanje nemačkih tenkova u Ukrajinu, jer bez nemačke dozvole to ne mogu učiniti ni drugi vlasnici tenkova *Leopard 2*. I pored toga što je kancelar Šolc odabrao novog ministra odbrane - Borisa Pistorijusa, Nemačka i dalje okleva sa odlukom o slanju tenkova, a zvaničnici Poljske

poručuju da su spremni u maloj koaliciji napraviti dogovor i poslati tenkove Ukrajini bez dozvole nemačkog državnog i vojnog vrha.

Ova inicijativa o tenkovima prva je od potpisivanja Deklaracije. Ukoliko zadržimo svoj pogled na međunarodnom nivou sigurno ćemo uočiti još nekoliko njih koje će ići u smeru ekonomije, diplomatije i energetike. S obzirom na trenutnu situaciju na terenu, jasno je da su zapadni saveznici želeli da iskoriste trenutak ukrajinske kontraofanzive.

S druge strane, uvek je zanimljivo čitanje i analiziranje Deklaracije koje pozivaju na deeskalaciju sukoba, mir i očuvanje univerzalnih vrednosti, a koje kao sredstvo za očuvanje ili uspostavljanje mira koriste termine poput mobilizacije svih raspoloživih instrumenata. Zanimljivo je i posmatranje tenkova, municije, vojne opreme kao investicije i garanta za mir i bezbednost. Zbog toga ostaje otvoreno pitanje: da li je ovo još jedna potvrda pogubnosti sukoba i ratova ili samo slabost čoveka koji drugačije, efikasnije i sofisticiranije načine očigledno nema?

*Branislav Cvetković,
Beogradska otvorena škola*

Diskriminacija u svetu rada

PRVI KORAK KA CELOVITOM POGLEDU

Evropski parlament je u julu 2022. godine usvojio Rezoluciju „Interseksijska diskriminacija u EU: socio-ekonomska situacija žena afričkog, bliskoistočnog, latinoameričkog i azijskog porekla.” O čemu se tačno radi? Koje sve prepreke ovaj dokument prepoznaje? Zašto je koncept interseksijske diskriminacije toliko značajan i s kojim se kritikama suočava?

Iako je pitanje (zabrane) diskriminacije već decenijama unazad prepoznato kao pitanje od izuzetne važnosti, čini se da je korak napred u ovom pogledu postignut ne tako davne 1989. godine, kada je stvoren i razvijen koncept interseksijske diskriminacije. Naime, autorka Kimberli Krenšo [Kimberlé Crenshaw] je prepoznala težinu i specifičnost položaja u kom se nalaze Afroamerikanke, budući da „po pravilu” bivaju diskriminisanе istovremeno, jer su žene i zbog svoje rase.¹ U tom svetlu, Krenšo je zaključila da bi svaka analiza koja bi se fokusirala na samo jedno od pomenuta dva lična svojstva bila nepotpuna i ne bi zaista prepoznala sve izazove s kojima se Afroamerikanke suočava-

Interseksijski pristup nastaje, između ostalog, kao kritika tzv. jednoosnog pristupa, fokusiranog u potpunosti na jedno lično svojstvo, kao (potencijalni) osnov diskriminacije. U tom smislu, cilj interseksijskog pristupa jeste da sagleda više identiteta koje osoba istovremeno ima, ali i „prostore između identiteta”.

ju. Ona koristi metaforu raskrsnice da bi bliže objasnila položaj žrtava interseksijske diskriminacije u svetlu izazova „automobila koji dolaze iz različitih pravaca”. S vremenom se razumevanje koncepta interseksijske diskriminacije proširilo, tako da se on više ne odnosi samo na rod, pol i rasu, već i druga lična svojstva u kontekstu principa zabrane diskriminacije. Upravo kako bi se otklonio, odnosno prevazišao rizik od nesveobuhvatnog razmatranja nečijeg položaja u društvu, s vremenom je razvijen i interseksijski pristup. Naime, interseksijski pristup nastaje, između ostalog, kao kritika tzv. jednoosnog pristupa, fokusiranog u potpunosti na jedno lično svojstvo, kao (potencijalni) osnov

diskriminacije. U tom smislu, cilj interseksijskog pristupa jeste da sagleda više identiteta koje osoba istovremeno ima, ali i „prostore između identiteta”. Štaviše, interseksijski pristup se s vremenom dodatno razvija, te se fokus pomera s pitanja identiteta na pitanje odnosi moći, te uticaja koje imaju odnosi moći u društvu na položaj svakog pojedinca.²

Interseksijski pristup se s vremenom dodatno razvija, te se fokus pomera s pitanja identiteta na pitanje odnosi moći, te uticaja koje odnosi moći u društvu imaju na položaj svakog pojedinca.

Princip zabrane (interseksijske) diskriminacije je od posebnog značaja u svakoj sferi života, a posebno kada je reč o zapošljavanju i radu, odnosno tržištu i uopšte svetu rada. U prilog tome govori i činjenica da je načelo zabrane diskriminacije jedno od osnovnih radnopravnih načela, te jedan od kamena temeljaca na kojima je izgrađeno radno zakonodavstvo. U tom pogledu, borba protiv diskriminacije u svetu rada nužno podrazumeva borbu protiv stereotipa i predrasuda koje imaju poslodavci, a kada je reč o kandidatima za zaposlenje i zaposlenima. Štaviše, izvorna nejednakost strana u radnom odnosu – poslodavca i zaposlenog, dodatno doprinosi složenosti situacije, te važnosti sveobuhvatnog sagledavanja položaja individue, a što neretko podrazumeva interseksijski pristup.

Princip zabrane diskriminacije u pravu EU

Princip zabrane diskriminacije, između ostalog u svetu rada, prepoznat je i zagaranтовan kako u primarnom, tako i sekundarnom pravu Evropske unije. Naime, već osnivački akti prepoznaju i prvenstveno garantuju jednakosti muškaraca i žena,

¹ Kimberlé Crenshaw, "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics", University of Chicago Legal Forum, Vol. 1989, Issue 1, 1989, pp. 139–167.

² Sandra Fredman, "Substantive equality revisited", International Journal of Constitutional Law, Vol. 14, No 3, 2016, p. 712.

Izvor: pixabay

pa potom i uopšte princip zabrane diskriminacije, dok je ovaj princip dalje razvijen kroz sekundarno pravo Evropske unije. U tom pogledu su od posebnog značaja direktive – Direktiva 2000/78/EZ o opštem okviru jednakog postupanja u zanimanju i zaposlenju³, Direktiva 2000/43/EZ o implementaciji principa jednakog tretmana nezavisno od rasnog ili etničkog po-

Analizirajući rizike treba imati u vidu reči Kimberli Krenšo koja navodi da su mnoge ideje, koje su u određenom periodu bile nezamislive u pravnom okviru, s vremenom postale deo istog.

rekl⁴,” kao i Direktiva 2006/54/EZ o implementaciji principa jednakih mogućnosti i jednakog tretmana muškaraca i žena u sferi zapošljavanja i zanimanja.⁵ S jedne strane, veći broj pravnih instrumenata posvećenih kako horizontalno pitanju zabrane diskriminacije u sferi zapošljavanja i zanimanja, tako i zabrani diskriminacije, specifično u pogledu određenog ličnog svojstva, jasno govori o velikim naporima Evropske unije

3 Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation, 2. 12. 2000, Official Journal of the European Union, L 303–303/22.

4 Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin, 19. 7. 2000, Official Journal of the European Communities, L 180/22–180/26.

5 Council Directive 2006/54/EC of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation (recast), 26. 7. 2006, Official Journal of the European Union L 204/23–204/36.

u borbi protiv diskriminacije. S druge strane pak je potrebno prepoznati da ovi instrumenti po pravilu ne spominju, odnosno ne regulišu pitanje zabrane interseksijske diskriminacije. U tom svetlu može se argumentovati da određeni instrumenti kao što je Direktiva 2019/1158/EU (*Work-life balance directive*)⁶ na implicitan način, prepoznaju i više ličnih svojstava u kontekstu sveta rada (rod, pol i porodične dužnosti). Pa ipak, čini se da ovakvi instrumenti, iako od izuzetnog značaja kao takvi, nisu dovoljni kada je reč o borbi protiv interseksijske diskriminacije. Štaviše, ni Sud pravde Evropske unije nije u svojoj dosadašnjoj praksi znatnije doprineo prepoznavanju, pa i borbi protiv interseksijske diskriminacije.⁷

Koncept – značaj i kritike

S obzirom na navedeno, posebno je važno to što je Evropski parlament u julu 2022. godine usvojio Rezoluciju Interseksijska diskriminacija u EU: socio-ekonomska situacija žena afričkog, bliskoistočnog, latinoameričkog i azijskog porekla.⁸ Usvajanje ove rezolucije jasno govori o spremnosti Evropske unije da prepozna izazove s kojima se suočavaju žene kao žrtve

6 Council Directive (EU) 2019/1158 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on work-life balance for parents and carers and repealing Council Directive 2010/18/EU, 12. 7. 2019, Official Journal of the European Union, L 188/79–188/93.

7 Za više o tome vid. Sandra Fredman, *Intersectional discrimination in EU gender equality and non-discrimination law* (2016), 27.

8 European Parliament resolution of 6 July 2022 on intersectional discrimination in the European Union: the socio-economic situation of women of African, Middle-Eastern, Latin-American and Asian descent (2021/2243(INI)).

intersekcijske diskriminacije. Zato je posebno je važno što ova rezolucija prepoznaje prepreke s kojima se žene suočavaju na tržištu rada, a koje dovode do siromaštva, radne eksploatacije, te marginalizacije u društvu. Pa ipak, čini se da je ovo samo prvi korak u pogledu uvođenja pravnih instrumenata koji prepoznaju važnost zabrane diskriminacije. Naravno, rizici koji postoje u pogledu uvođenja ovakvih instrumenata nisu u vezi samo s pravnim instrumentima u Evropskoj uniji, već uopšte s rizicima i kritikama koncepta intersekcijske diskriminacije, odnosno intersekcijskog pristupa. Rizici se tiču pre svega toga da je intersekcionalnost isuviše apstraktna kategorija koju pravni okvir, odnosno instrumenti, po pravilu ne mogu da prepoznaju na adekvatan način, kao i toga da će uvođenje ove koncepcije i pristupa dovesti do „proliferacije identiteta”. Ipak, analizirajući pomenute rizike treba imati u vidu reči Kimberli Krenšo koja navodi da su mnoge ideje, koje su u određenom periodu bile nezamislive u pravnom okviru, s vremenom postale deo istog.

*Mina Kuzminac,
Beogradska otvorena škola*

Ulazak Hrvatske u šengenski prostor

DIJAMANT U KRUNI EVROPSKIH INTEGRACIJA

Dok je jedna susedna država postala deo najvećeg područja slobodnog kretanja na svetu, dve druge države u komšiluku – Bugarska i Rumunija – još čekaju prijem u „Evropu bez granica“. Za to vreme, Srbija je u opasnosti da pređe s bele na crnu šengensku listu.

Nakon 2013, kada je primljena u EU, za Hrvatsku 2022. predstavlja drugu najvažniju godinu u istoriji njenih evropskih integracija – postala je deo najdubljeg jezgra EU istovremenim ulaskom u Šengen i evrozonu.¹ Uz to, Hrvatska je sada u klubu 15 zemalja (Belgija, Estonija, Francuska, Grčka, Nemačka, Italija, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Holandija, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španija) koje su istovremeno članice glavnih integracija na kontinentu – EU – evrozona, šengenska zona i NATO.²

Nakon manje od deset godina članstva, ona je 1. januara 2023. godine i zvanično postala 27. država koja je u potpunosti pristupila šengenskom prostoru. Formalnom pristupanju je prethodilo glasanje na plenarnoj sednici Evropskog parlamenta i u Savetu EU. Iako je mišljenje Evropskog parlamenta o Nacrtu

Hrvatska je sada u klubu 15 zemalja koje su istovremeno članice glavnih integracija na kontinentu – EU – evrozona, šengenska zona i NATO.

odluke Saveta EU za prijem Hrvatske u šengenski prostor savetodavno, ipak je značajno da ono bude pozitivno zbog svoje političke težine i poruke koju šalje. O ulasku Hrvatske u šengenski prostor glasalo je 612 poslanika, od kojih je 534 bilo za, 53 protiv, a 25 uzdržanih, čime je Evropski parlament izglasao pozitivno mišljenje o tome.³ Konačnu odluku jednoglasno su donele 22 zemlje članice EU, takođe članice šengenskog prostora, na sastanku 9. decembra.

Od 1. januara 2023. godine ukinuta je kontrola na unutrašnjim

1 <https://www.hina.hr/vijest/11194778>

2 Ressler o ulasku Hrvatske u Schengen, <https://www.youtube.com/watch?v=afMnnBTLtrg>.

3 Ressler o ulasku Hrvatske u Schengen, <https://www.youtube.com/watch?v=afMnnBTLtrg>.

Izvor: [dw.com](https://www.dw.com)

kopnenim i morskim granicama između Hrvatske i drugih zemalja šengenskog prostora. Vazдушna granica biće ukinuta od 26. marta 2023. kako bi se poklopila s letnjim/zimskim rasporedom Međunarodnog udruženja za vazdušni saobraćaj (IATA).⁴

Novi zastoj na putu Rumunije i Bugarske

Rumunija i Bugarska su još uvek u procesu pristupanja Šengen prostoru potvrđujući da ispunjavanje tehničkih uslova nije dovoljno da postanete deo „Evrope bez granica“. Ministri su na sednici Saveta EU 8. decembra 2022. jednoglasnom odlukom podržali ulazak Hrvatske, ali ne i bugarsko-rumunski duo. Austrija je stavila veto na pristupanje Rumunije i Bugarske, tvrdeći da te zemlje ne uspevaju da se na adekvatan način izbore s porastom migranata koji dolaze u EU.⁵ Pored Austrije, Holandija je takođe ranije izrazila protivljenje prijemu ovde

4 <https://www.slobodnaevropa.org/a/hrvatska-euro-sengen-zona/32200318.html>

5 <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/croatia-to-join-schengen-but-eu-ministers-block-bulgaria-and-romania/>

ŠTA JE ŠENGENSKI PROSTOR?

Šengenski prostor (ili šengenska zona), kao najveće dostignuće EU u ostvarivanju prava slobode kretanja, obuhvata teritoriju država koje su se saglasile da ukinu kontrolu na unutrašnjim granicama, omogućavajući tako slobodno kretanje ljudi, roba, kapitala i usluga.

Šengenskim sporazumom, koji je potpisan 1985. godine između Francuske, Savezne Republike Nemačke, Belgije, Luksemburga i Holandije, nastao je šengenski prostor. Potpisivanjem Konvencije o implementaciji Šengenskog sporazuma 1990. godine, ovih pet država su se obavezale da uvedu slobodu kretanja unutar svog područja. Konvencija je stupila na snagu 1995. godine. Šengenskim sporazumom je predviđeno da članstvo u oblasti bez kontrole unutrašnjih granica znači da zemlje:¹

- ne vrše kontrole na svojim unutrašnjim granicama, osim u slučajevima posebnih pretnji;
- vrše koordinisan nadzor spoljnih granica na osnovu jasno definisanih kriterijuma;
- predviđa zajednička pravila i procedure u vezi s dozvolama za ulazak i izdavanjem viza za kraće boravke građana trećih zemalja, zahtevima za azil i načinom sprovođenja granične kontrole;
- pojačaju saradnju i koordinaciju između policijskih službi i pravosudnih organa država šengenskog prostora kako bi se garantovala bezbednost građana.

Trenutno, šengenski prostor se sastoji od 27 evropskih zemalja:

- 23 od 27 zemalja članica EU;
- sve članice Evropskog udruženja za slobodnu trgovinu (Island, Lihtenštajn, Norveška i Švajcarska);
- pokriva više od četiri miliona kvadratnih kilometara sa skoro 420 miliona stanovnika, što ga čini najvećim područjem slobodnog kretanja na svetu.

Međutim, nisu sve države članice EU istovremeno i članice šengenskog prostora. Kontrole na unutrašnjim granicama Bugarske, Kipra i Rumunije još nisu ukinute, a Irska nije deo šengenskog prostora.

¹ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/schengen-area/>

dve države. Kako se navodi, holandski parlament usvojio je predlog kojim poziva Vladu premijera Marka Rutea da „ne preduzme nepovratne korake” u vezi sa Šengenom za Rumuniju ili Bugarsku bez „daljih istraga o nadzoru granica i smanjenju korupcije i organizovanog kriminala u obe zemlje”.⁶

⁶ <https://www.slobodnaevropa.org/a/schengen-holandija-rumunija-bugarska/32120836.html>

PRIJEM U PODRUČJE SLOBODNOG KRETANJA

Procedura za ulazak u šengenski prostor uspostavljena je na osnovu Uredbe (EU) 2016/399 Evropske unije o Šengenskom informacionom sistemu (SIS) i kontroli na unutrašnjim granicama. Ova uredba sadrži detaljne odredbe o postupku prijema novih članica u šengenski prostor, uključujući kriterijume za: kandidaturu, pregovarački proces i proceduru ratifikacije i implementacije. Uredba sadrži i odredbe o praćenju i evaluaciji rada zemalja u šengenskom prostoru, kao i o mehanizmima za intervenciju u slučaju nepoštovanja. Da bi država postala deo šengenskog prostora mora da ispoštuje sledeće kriterijume:

- preuzmu odgovornost za kontrolu spoljnih granica u ime drugih država šengenskog prostora i za izdavanje viza po jedinstvenim procedurama;
- efikasno sarađuju s nadležnim agencijama u drugim državama šengenskog prostora kako bi se održao visok stepen bezbednosti kad se ukinu unutrašnje granične kontrole;
- primenjuju zajednički skup pravila, tzv. šengenske pravne tekovine (eng. *Schengen Acquis*);
- koriste Šengenski informacioni sistem (SIS).¹

Periodične evaluacije sprovode se i nakon prijema kako bi se osigurala dosledna primena zajedničkih pravila i procedura.

¹ <https://europa.rs/images/publikacije/EU-Pojmovnik-Feb-2019.pdf>
U-Pojmovnik-Feb-2019.pdf

Ministri su na sednici Saveta EU 8. decembra 2022. jednoglasnom odlukom podržali ulazak Hrvatske, ali ne i bugarsko-rumunski duo. Austrija je stavila veto na pristupanje Rumunije i Bugarske, tvrdeći da te zemlje ne uspeavaju da se na adekvatan način izbore s porastom migranata koji dolaze u EU.

U ovom slučaju ostaje nam da vidimo da li će se ostvariti nadanja evropske komesarke za unutrašnje poslove Ilve Johanson da će te dve zemlje ući u šengenski prostor do kraja mandata ove Komisije, što znači do jeseni 2024. godine.

Srbija na sivoj listi

Savet Evropske unije je 2001. godine, u okviru zajedničke vizne politike (eng. *Common Visa Policy*), doneo Uredbu broj 539/2001 koja definiše dve liste zemalja koje su van šengenskog prostora: negativnu (poznatu kao crna šengenska lista) i pozitivnu (poznatu kao bela šengenska lista). Građani zemalja na negativnoj listi moraju imati vizu za ulazak u zemlje članice šengenskog prostora, dok građani zemalja na pozitivnoj listi mogu ulaziti bez vize i boraviti do 90 dana u periodu od 180 dana. Srbija, Severna Makedonija i Crna Gora su prešle s negativne na pozitivnu listu 2009. dok su Bosna i Hercegovina i Albanija to učinile 2010. godine.

Zbog odnosa s Rusijom, odnosno neusaglašavanja s politikom sankcije EU prema Ruskoj Federaciji, a povodom rata u Ukrajini, pred Srbijom se pojavio izazov oko statusa u šengenskom prostoru. Ova okolnost je izazvala zabrinutost EU da Srbija neće biti u stanju da efikasno kontroliše svoje granice.

Zbog odnosa s Rusijom, odnosno neusaglašavanja s politikom sankcija EU prema Ruskoj Federaciji, a povodom rata u Ukrajini, pred Srbijom se pojavio izazov oko statusa u šengenskom prostoru. Ova okolnost je izazvala zabrinutost EU da Srbija neće biti u stanju da efikasno kontroliše svoje granice, što je dovelo do rasprave o mogućem vraćanju Srbije na crnu Šengen listu. Kako se navodi, EU će nastaviti da prati situaciju i dalje posmatrati status Srbije u šengenskom prostoru.

Jer, ako želimo biti slobodni, moramo biti sposobni kretati se slobodno!

Andrijana Lazarević
RESECO

Resurs centar projekat **PODRŠKA ZA AKTIVNE GRAĐANE**

▶ **Međusobna saradnja i koordinacija vodećih organizacija civilnog društva, ali i međunarodnih organizacija, je neophodna. Tu saradnju nismo imali prilike da vidimo u dovoljnoj meri u proteklih nekoliko decenija, a mogla bi da bude jezičak na vagi koji bi doprineo konkretnijim i većim promenama. Projekat, koji od početka januara sprovodi Beogradska otvorena škola, a koji je podržala Delegacija EU u Srbiji, upravo ima cilj da okupi sve one pojedince, organizacije i medije koji žele da menjaju društvo u pozitivnom pravcu.**

Najbolji pokazatelj stepena demokratičnosti jedne zemlje i stanja vladavine prava jeste mera uključenosti građana u procese donošenja odluka, odnosno da li i na koji način ih sistem, bilo na lokalnom ili na nacionalnom nivou, prepoznaje i pruža im priliku da se njihov glas čuje i uvaži. Svest o neophodnosti i važnosti aktivnijeg uključivanja građana, odnosno saradnje i dijaloga između države i građana, postoji. Godinama unazad razvijani su mehanizmi koji taj odnos treba da unaprede. Ali kao i obično, i pored postojanja mahom kvalitetnih mehanizama, problem je u stanju na terenu, tačnije njihovoj konkretnoj primeni.

Ko su, zapravo, aktivni građani, pokretači promena? To su svi oni pojedinci koji žele da unaprede život u svojoj zajednici. Pojedinci koji su ugledni i kojima se veruje, koji imaju

znanja, veštine i hoće da se angažuju. Građani koji se ne libe da preuzmu odgovornost u izgradnji društva zasnovanog na vrednostima i principima koji omogućavaju da se svačiji glas čuje i uvaži.

Srbija se, nažalost, ne može pohvaliti aktivnim učešćem građana u procesima donošenja odluka. Sistem, odnosno prostor u kojem se odluke donose s godinama je postao izuzetno sužen i demotiviše građane da preuzmu stvari u svoje ruke. Prostor u kojem se donose odluke zauzele su u najvećoj meri vladajuće partije, odnosno pojedinci, uzurpirajući mehanizme koji bi podstakli građane na njihovo aktivnije učešće. Politika je, nažalost, umešala svoje prste i njen doprinos nije bio konstruktivan.

Izvor: [freerangestock.com](https://www.freerangestock.com)

Aktivni i udruženi građani – uloge i doprinosi

Razvijene demokratije mogu da se pohvale uređenim sistemima u kojima svi jako dobro znaju svoje uloge – od države, koja treba da stvara posticajno okruženje za sve, preko institucija koje treba da čuvaju poredak, do medija, organizacija civilnog društva i građana koji treba da kontrolišu kako postavljeni mehanizmi funkcionišu.

I posle skoro 23 godine od demokratskih promena, društvom u Srbiji i dalje vladaju predrasude i stereotipi, naročito o ulozi organizacija civilnog društva i njihovom doprinosu promenama. Olako etiketiranje predstavnika civilnog sektora je i danas prisutno i to čine predstavnici političkih partija i medija. Neophodna je promena narativa, kao prvi korak ka gradnji sistema u kojem se zajednički donose odluke.

Kakva je uloga organizacija civilnog društva u današnjem sistemu vrednosti? Na čemu treba da bude fokus?

Srbija se, nažalost, ne može pohvaliti aktivnim učesćem građana u procesima donošenja odluka. Sistem odnosno prostor u kojem se odluke donose s godinama je postao izuzetno sužen i demotivniše građane da se preuzmu stvari u svoje ruke.

Kao najbitniju ulogu izdvojićemo ono što u civilnom sektoru označavamo kao javno zagovaranje, odnosno organizacije civilnog društva treba da pokreću pitanja od interesa šire javnosti, da utiču na donosiocima odluka da sve odluke koje donose budu u interesu građana, ali i da prate da li se donete odluke sprovode u interesu građana.

Pored toga, bitna uloga koju organizacije civilnog društava treba da imaju jeste i uloga informisanja i podizanja svesti, odnosno da detaljno objašnjavaju koristi ili nedostatke određenih politika. Pored toga, organizacije civilnog društva treba da budu svojevrsan kanal kojim se dolazi do građana kako bi oni bili saslušani i informisani.

Zatim, treba da prate i kreiraju pravce daljeg angažovanja, nude analize i istraživanja, konkretne podatke za predloge javnih politika. Treba da nude svoju stručnost i znanje, da ih dele i da jačaju kapacitete svih onih kojima je to potrebno.

Važno je da se organizacije civilnog društva udružuju i budu svesne da rade za jedan isti cilj. Ključna je saradnja i

koordinacija vodećih organizacija civilnog društva, ali i međunarodnih organizacija. Tu saradnju nismo imali prilike da vidimo u dovoljnoj meri u proteklih nekoliko decenija, a mogla bi da bude jezičak na vagi koji bi doprineo konkretnijim i većim promenama kojima težimo kao društvo.

Resurs centar = resurs aktivnih građana

Resurs centar projekat, koji od početka januara sprovodi Beogradska otvorena škola, a koji je podržala Delegacija EU u Srbiji, upravo ima cilj da okupi sve one pojedince, organizacije i medije koji žele da menjaju društvo u pozitivnom pravcu. Resurs centar projekat nastojće da decentralizuje celokupan proces umrežavanja, zahvaljujući lokalnim mini-resurs centrima koji će biti formirani u Nišu, Užicu i Novom Sadu, zahvaljujući partnerskim organizacijama ENECA, Užičkom centru za prava deteta i Novosadskoj otvorenoj školi. Cilj je doći do svih onih pojedinaca i grupa koji su aktivni u svojim sredinama, koje ljudi prepoznaju kao lidere koji žele da doprinesu pozitivnim društvenim promenama, okupiti ih, podstaći njihovo umrežavanje, ojačati njihove kapacitete i zajedničkim snagama menjati stvari u željenom pravcu.

Podsticanje, umrežavanje i delovanje su ključne reči kojima možemo opisati delovanje Resurs centra u naredne četiri godine. Aktivni građani su nezostavni element svih demokratskih društvenih procesa. Naš cilj je da vas okupimo, umrežimo i zajedno menjamo sve one elemente i procese koji nam svima otežavaju život.

Resurs centar nastojće da pojedincima i organizacijama pruži konkretnu podršku kroz nekoliko elemenata. Najpre, kroz jedinstvenu E-platformu koja će imati zadatak da informiše sve aktivne građane, ali i da im pruži deo usluga i znanja. Platforma će imati zadatak da bude centralno mesto okupljanja svih aktivnih građana i početni korak u njihovom angažovanju. Zatim, tu je proces jačanja kapaciteta aktivnih građana.

Onima koji žele da uče, rastu i napreduju biće ponuđeni onlajn i oflajn treninzi, kratki tutorijali i mentori za individualni rad. Biće ključna ekspertiza dodatnih mini-resurs centara u Boru, Jagodini i Beogradu, uz pomoć partnera iz Mladih poljoprivrednika Srbije, Sigurnih staza i Nove planske prakse. Treći, ali nimalo manje značajan, element jeste i finansijska podrška konkretnim inicijativama i idejama koje treba da rezultiraju

PREDSTAVLJAMO

---

konkretnim promenama. Uz sve ovo, rad Resurs centra u velikoj meri biće usmeren i na zagovaranje upravo podsticajnog okruženja za rast i razvoj organizacija civilnog društva.

Podsticanje, umrežavanje i delovanje su ključne reči kojima možemo opisati delovanje Resurs centra u naredne četiri godine. Aktivni građani su neizostavni element svih demokratskih društvenih procesa. Naš cilj je da vas okupimo, umrežimo i zajedno menjamo sve one elemente i procese koji nam svima otežavaju život.

*Bojana Džulović,
Beogradska otvorena škola*

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Beogradska otvorena škola
Bulevar oslobođenja 177
11000 Beograd, Srbija

T: +381 60 3061 342

E: eupregovori@bos.rs

W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs

S: facebook.com/bos.rs

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

Stalo nam je do vašeg mišljenja –
ukoliko imate komentar, kritiku ili sugestiju
kako da poboljšamo Bilten, javite nam
se na mejl eupregovori@bos.rs.

Ukoliko ne želite da nastavimo da vam šaljemo Bilten,
o tome nas možete obavestiti na isti mejl.

Molimo vas da imate razumevanja ukoliko vam
nakon odjave stigne naredni broj Biltena –
sistemu treba vremena da prepozna
izmene u broju pretplatnika.